

UKF

Medlemsinformation 1

- nyhetsbrev mars 2002

När Sverige öppnade dörren för folket
Överraskande svar på frågan huruvida den nya tolkningen av Dalupproret 1743 kunde ge en fördjupad syn på dalfolkets avsikter.

Kallelse till UKF:s årsmöte - 10 april kl 19
Lokalen Skolvägen 33, Kungsängen, Mitt emot gymnasiet

Föredrag kl 19.30: Historia och bilder från två resor i Sovjetunionen i vikingars kölvatten. Börje Sandén om Ingvar den vittfarnes resa genom Georgien. Vikingastaden Novgorod med historien om Rurik och det ryska rikets grundläggning. Rurikmonumentet, Sigtunaporten

“När Sveriges allmoge var samlad vid Nääs äng år 1502”.
500-årsminnet firas vid en gemensam manifestation av Stockholms-Näs hembygdsförening, Svenska kyrkan och UKF. torsd. 6 juni

Draget - “grand tour” - sönd 12 maj
Samling kl 11 vid Bro Centrum
Vårens exkursion till hålvägar, vikingatida dragplats, fornborg och 4000-årig kultplats, Rövargrottan/Fridegårdsgrottan

Arkeologidagen - Granhammarsmannen
Bronsåldersmannen som hittades 1953. Fyndomständigheter, undersökningar då och nu. Jonathan Lindström. sönd 18 aug kl 13

Hushållningsjournalerna 1776 - 1813
- ett 9-årigt projekt nu i bokform - 3-bandsverk som bokpresent

Amatörarkeologi i Upplands-Bro 1981 - 2002

Verksamhetsberättelsen för år 2001

Föreningen för
Upplands-Bro
Kulturhistoriska
Forskningsinstitut

Ordförande: Curt Dahlgren. Markviksvägen 19. 165 59 Hässelby, 08-759 62 63,
Kansli: Börje Sandén, Målarvägen 19, 197 30 Bro. 08-582 405 15 pg 27 58 94-4 bg 5418-2258
Upplys. 08-582 40515. Telesvar/fax 582 413 55. **UKF on Demand/Forskarakademin.** Bengt
Borkeby, 581 656 59 E-post: ukforsk@algonet.se. Webbplats://www.algonet.se/~ukforsk

Aktuellt för UKF

Onsd 10 april kl 19.30. UKF:s lokal i Företagshuset Skolvägen 33, Kungsängen, mitt för Upplands-Brogymnasiet.

Historia och bilder från två resor i Sovjetunionen i vikingars kölvatten.

Börje Sandén om Ingvar den vittfarnes resa genom Georgien. Vikingastaden Novgorod med historien om Rurik och det ryska rikets grundläggning. Rurikmonumentet, Sigtunaporten och sägnerna kring den och det ryska vikingatåget till Sigtuna och Stäket 1187, om den ryske historikern Amalrik som blev relegerad från universitetet i Moskva därför att han fortsatte att forska kring den ryska krönikan - Nestorkrönikan.

OBS. UKF:s årsmöte börjar kl 19.00, följt av ovanstående föredrag

(Exkursion)

Sönd 12 maj. Exkursion i bilar, samling Bro C parkering kl 11.00

Draget - "grand tour", med Börje Sandén.

Sjövägar - dragränna - landsvägar - hålvägar - fångstgropar - varggård - fornborg - kultplats
Upplysningar 582 40 515, telesvar/fax 582 413 55.

Kostnad 20:- Tag med förtäring för dagen. Anmäl om du vill ha plats i bil till Börje Sandén Mer om Draget och fornborgen/kultplatsen på hemsidan www.algonet.se/~ukforsk

Två system av hålvägar Det större av dem blev Mellansveriges största när det registrerades av forskningen 1988 - Fornborgen blev efter utvidningen 1997 Upplands största - Fornborgen blev också kultplats från stenåldern efter arkeologiska undersökningar i slutet av 90-talet.

Fyra generationer landsvägar på ett begränsat område (förutom hålvägarna). Båtar drogs över näset i över 1000 år (dragränna). Vi stiger ur bilarna vid tre tillfällen för kortare promenader. Beräknad avslutning 15-16.

Torsd 6 juni, Nationaldagen, Minnesstenen vid Kungsängens kyrka kl 18.00

500-årsminnet av mötet mellan Sten Sture d.ä. och ärkebiskop Jakob Ulfsson

“då Sveriges allmoge var samlad på Nääs äng”.

Gemensam manifestation kring det viktiga mötet av Stockholms-Näs hembygdsförening, Svenska kyrkan och Upplands-Bro Kulturhistoriska Forskningsinstitut. Musik, tal och sång.

Därefter följer det traditionella Nationaldagsfirandet vid Hembygdsgården.

(Arkeologidagen)

Sönd 18 aug kl 13.00, samling vid Västra Ryds kyrka

Arkeologidagen - Granhammarsmannen.

Den välbevarade bronsåldermannen hittades vid täckdikning 1953

Jonathan Lindström vid Riksantikvarieämbetet berättar om fyndet, undersökningarna som gjordes på 1950-talet och de nya undersökningar som han tagit initiativ till.

Det sker vid ett av Mälardalens större bronsåldersrösen med utsikt ner mot fyndplatsen. Röset ligger bara ett par hundra meter från parkeringsplatsen. Vi hoppas få militärens tillstånd att besöka själva fyndplatsen. Vi får en beskrivning av hur bronsålderns stamområden kan ha gestaltat sig. Tidsåtgång ca 2 timmar.

Västra Ryds kyrka ligger 6 km norr om Kungsängens pendeltågs station, anslutningsbussar till Svea livgarde-Granhammar. Gångväg 2 km genom den gamla parken till vänster om det inhägnade kansernområdet och sedan en mindre väg rakt norr ut från Granhammars huvudbyggnad.

~~Du blir medlem i UKF genom insättning av 80:- på pg 27 58 94-4. Som medlem får du Nyhetsbrev 3-4 ggr per år och tidskriften Kultur & Historia .~~

Om vi får din e-postadress kan vi hålla dig informerad om ändringar och kompletteringar i program och verksamhet. Sänd ett mail med din bekräftelse till ukforsk@algonet.se

“När Sverige öppnade dörren för folket”

I mitt förra nyhetsbrev berättade jag om den vändning som tolkningen av historien kring Dalupproret tagit genom en ny doktorsavhandling - den första på 70 år.

Jag ställde frågan: “*Kan avhandlingen bana väg för en fördjupad tolkning av den svenska allmogens avsikter år 1743?*”

Svaret kom per omgående i Svenska Dagbladet - under strecket - författat av historikern och nyligen avgångne redaktionssekreteraren vid Historiska Tidskrift, Mattias Legné. Han tar den nya doktorsavhandlingen och ytterligare ett par böcker som utgångspunkt när han formulerar rubriken till sin bokanmälan: “*När Sverige öppnade dörren för folket*”. Han fortsätter: “I tre nya böcker nyanseras bilden av förhållandet mellan överhet och undersåtar i 1700-talets Sverige. Sammantaget vittnar de om hur grunden lades för ett större folkligt inflytande i det statliga projektet”

Alltsedan dalupproren och Dackefejden 200 år tidigare hade staten ansett sig behärska den folkliga opinionen. Man hade ställt in sig på att allmogen verkligen var så politiskt omogen som man föreställde sig. Den massiva folkliga reaktionen på regeringens politik som hade lett till såväl ett nesligt förlorat krig som en ekonomisk kris som närmades sig den vid Karl XII:s död 25 år tidigare var därför en ny erfarenhet som man inte visste hur man skulle tackla.

De krav som kom från den oupplysta allmänheten var dock så seriösa så att allmogen fick ett tydligt övertag i sina argument gentemot staten. Osäkerheten om hur regeringen, den sammanträdande riksdagen och militären skulle agera var total. Två av de högsta regeringsföreträdarna flydde från Stockholm. När till slut frågan såg ut att lösas med för allmogen framgångsrika förhandlingar gick militären till aktion mot demonstranterna som samlats på nuvarande Gustav Adolfs torg inför återfärden till sina hembygder - den stora massakern var ett faktum.

Att bilden av Dalupproret 1743 radikalt ändrats visar även en annan bokanmälan i Dala-demokraten där Hakon Ahlberg använder rubriken “*Herrarna skulle ställas till svars.*”

Jag har många gånger framhållit att situation år 1743 var synnerligen komplex och jag kan inte åta mig att i några få ord till närmelsevis täcka in hela frågan. (Två doktorsavhandlingar använder 500 resp 350 sidor) Det är så mycket svårare som det inte finns en sanningsenlig beskrivning av vad som hände. Det finns många beskrivningar. Jag ser det som helt klart att det är den hårt ansatta regeringens egen beskrivning av händelseförloppet som blivit den “officiella sanningen”. Om detta har jag skrivit i många sammanhang och är således inte något nytt för mina läsare.

En ny aspekt kommer in i bilden

När jag 1993 skrev om Dalupproret i Vad hände egentligen? Del 3, var ambitionen närmast att skriva om en sak som för många var helt okänd och som jag tyckte hade förtjänstfulla inslag för den framtida utvecklingen i vårt land, exempelvis de tidiga spåren av offentlighetsprincipen. Och det var just dokumentet som författades i Tibble som skulle visa sig innehålla ett material som övriga skribenter inte beaktat. Det är slutet av punkten 5 (av de sex punkter som skrevs i Kungsängen) det gäller. Det jag kallar Tibble-dokumentet skiljer sig på flera sätt från andra uttalanden som dalfolkets representanter tidigare gjort.

1) Det har tillkommit som svar på upprepade förfrågningar från regeringsmakten om precisering av de frågor man ville diskutera i Stockholm. Det författas till slut i stor hast av ett antal personer ur ledningen för marschen bara en dagsmarsch från staden. 27 dalasocknar är undertecknare med angivande av socken och representant, men dessa är i de flesta fall skrivna med samma handstil. Några få deltagare har varit närvarande vid tillfället för skrivelsens tillkomst och därvid lämnat sitt bomärke. Alla är - av naturliga skäl - inte samlade för gemensam underskrift.

2) Det innehåller svar på en fråga som inte blivit aktuell förrän under själva marschen. Man tänker

inte göra halt här vid Stäket utan fortsätta till staden, dock så att menige allmogen stannar utanför och genom sina fullmäktige andraga och utföra ovannämnda ärender, *då berörda allmoge har så mycket kortare väg och bättre lägenhet, att med allmogen rådpläga uti de omständigheter den vill bliva hörd.*

Detta är kärnpunkten i frihetsidens demokratibegrepp och speglar det under 1740-talet återuppståndna kravet att de representanter som bondeståndet sänder till riksdagen skall vara ansvariga inför sina väljare, en fråga som under denna tid kallas principalatsfrågan. (de hemmavarande är de utsändas principaler = uppdragsgivare). Ingen av de två doktorsavhandlingarna diskuterar denna fråga trots att den var utomordentligt aktuell vid varje riksdag på 1740-talet, i den sista avhandlingen finns inte ens det kursiverade avsnittet här ovan medtaget.

Jag tycker denna fråga borde vara central i diskussionen om dalfolkets agerande 1743, eftersom den kommer till klara uttryck i deras egna memorial och andra skrivelser även om man inte själva använder ordet principalatsfrågan. Ordet är en vetenskaplig term. Frågan är mycket utförligt diskuterad i andra avhandlingar om Frihetstidens förhållanden. Jag ser den som ett tidigt uttryck för modern representativ demokrati, och därför har händelserna 1743 betydelse ännu idag.

Lite förenklat kan det kanske sägas att den första avhandlingen (1930) grundligt utreder omständigheterna kring Dalupproret. I den nya avhandlingen (2001) undersöks hur dalallmogen bar sig åt för att genomföra sina syften, vilket plötsligt givit hela Dalupproret en hög grad av legitimitet.

Jag riktar helst in mig på resultatet för framtiden av det komplicerade skeendet för snart 260 år sedan. Med utgångspunkt från de snabbt sammanfattade punkterna vid Tibble har jag blickat både bakåt och framåt och funnit att vi här har tidiga spår av såväl offentlighetsprincipen som den representativa demokratin.

Vi kan naturligtvis inte göra så mycket åt det som en gång skedde. Men jag är glad över att det jag upptäckte som seriösa avsikter hos den svenska allmogen nu tycks bli anammade. Att hela den folkliga rörelsen från 1740-talet, som krävde insyn i Sveriges politiska styrning, inte avstannade efter allmogens "nederlag" på Gustav Adolfs torg har historien visat många gånger. Nu är den aktuell igen - som en bakgrund till debatten av Sveriges medlemskap i EU.

Patriotiska Sällskapets Hushållningsjournaler åren 1776 - 1813

Ur Patriotiska Sällskapets förord till boken

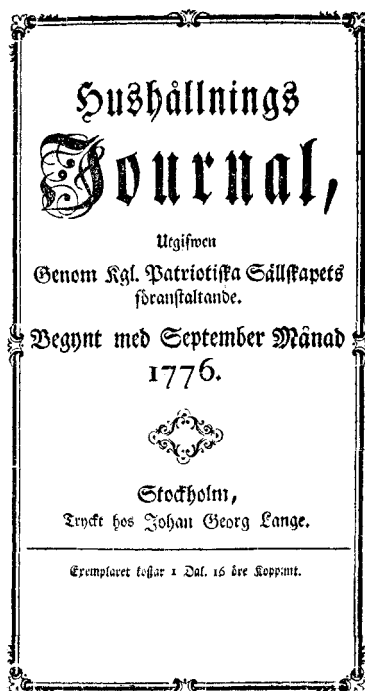
.....

Hushållningsjournalerna, från början till slut, är av stort intresse för den som vill studera Sveriges ekonomiska och även tekniska utveckling i de flesta av dess aspekter under den här berörda tidsperioden. Som framgår av Kungl. Patriotiska Sällskapets årsberättelser 1995 och 1999 har makarna Gudrun och Börje Sandén, engagerade medlemmar av Upplands-Bro kulturhistoriska forskningsinstitut, bearbetat och utgivit hela detta material, därtill inspirerade av det fynd av 142 häften av journalen (sammanlagt utkom 312 häften) som de gjort i klockstapeln vid Håbo-Tibble kyrka. Deras inträngande dokumentation av det samfällda materialet kompletterar på ett vetenskapligt värdefullt sätt den bibliografi över "den svenska lantbrukslitteraturen" från äldsta tider till 1850 som utarbetats av Per Hebbe och efter dennes död (1942) av Carl Björkbom, 1945. Kungl. Patriotiska Sällskapet har all anledning att uttala sin stora uppskattning av Gudrun och Börje Sandéns tragna arbete med denna framställning av en vetenskapshistoriskt viktig del av svenskt arbete och liv.

Stockholm i mars 2001

Wilhelm Odelberg

Kungl. Patriotiska Sällskapets ordförande

Tidskrift för lantushållning och ekonomi
Utgiven av Kungl Patriotiska Sällskapet åren 1776 -
1813

312 häften i formatet 11 x 18 cm

Upplands-Bro Kulturhistoriska Forskningsinstitut återger i tre volymer samtliga artiklar, nära 2000, i sammandrag med modern stavning.

Böckernas format är 18 x 26 cm med 125 ritningar i faksimil, 44 boksidor i faksimil, 444 månatliga väderleksrapporter i faksimil fördelade på 768 sidor

Laminerade hårda pärmar, trådbundna. Register med ca 1900 slagord ger över 9000 hänvisningar. Artiklarna ordnade i 20 ämnesområden.

Pris 750:- inkl moms. Kan endast köpas komplett. Säljs över disk på biblioteken i Bro och Kungsängen och hos UKF, Målarv. 19, Bro. Medlemmar får verket för 800:- inkl porto (f.n. 92:50) vid direktbeställning hos UKF, Målarvägen 19, 197 30 Bro, Pg 27 58 94-4 tel 08-582 405 15, fax 08-582 413 55, e-post: ukforsk@algonet.se.

Beskrivning av innehållsförteckningar och register

Här är den kronologiska förteckningen i Del 1 uppdelad på 20 ämnesområden:

Arbetsmetoder	Böcker	Husdjur	Nyttiga påfund
Belöningar	Djur	Hushållning	Odling
Berömliga gärningar	Ekonomi	Kungörelser	Orter
Botemedel	Eld	Matberedning	Redskap
Byggnation	Folkmängd	Märkliga händelser	Växter

Alla artiklar har placerats i något av dessa ämnesområden. Både områdesnamnen och artiklarnas placering har tillkommit efter vår subjektiva uppfattning av huvudinnehållet. Vi hoppas att det skall göra det lättare att finna det du söker efter. Med hjälp av ca 1900 utvalda sökord i nedanstående register får du över 9000 hänvisningar till artiklarna. Ett sökprogram i vår databas har vi haft som utgångspunkt för att finna relevanta artiklar.

Register över Sakord, Orter, Personer, Författare

Vår version av Hushållningsjournalen gjordes ursprungligen som databas. Registren här i bokupplagan har tagits fram via databasen genom sökning i denna med s.k. fritextsökning. Datorprogrammet söker igenom hela texten och skapar en lista med numren på alla artiklar som innehåller det eftersökta ordet. Dessa nummer har införts i bokupplagan.

Eftersom datorn söker mekaniskt på den önskade bokstavkombinationen hittar den artiklar som är helt felaktiga för en viss sökning. Det gäller framför allt vid korta ord. Fyra olika sökfiltar har därför använts för att göra registren så tillförlitliga som möjligt. Som exempel kan vi ta ordet "jakt". Det finns i olika kombinationer, således också i "följaktligen". Men i sådana fall har artikeln inte tagits med i bokupplagan - en verklig fördel jämfört med datasökning..

I sakordsregistret har vi valt ut både vanligt förekommande ord vid denna tid och ord av speciellt intresse. De 616 sakorden ger över 6250 hänvisningarna till artiklar. 532 ortnamn ger över 2000 hänvisningar. Eftersom många författare är anonyma innehåller registret bara 443 namn. Personregistret upptar inte samtliga namn. Vi har tagit med sådana personer som vi bedömt som intressanta i det här sammanhanget.

Texter återgivna i faksimil

År 1790 trycktes ett Författarregister. Det återges i sin helhet här i Del 3 på sidan 246. Av förteckningen över artiklarna återges endast inledningen i Del 3.

En förteckning över bilder, ritningar och boksidor i faksimil finns på sidan 255 i Del 3.

Innehållsförteckning delarna 1 - 3

Del 1
 Förord Wilhelm Odelberg, Kungl. Patr. Sällskapets ordförande . . . 1
 Utgivarens förord 3
 Förteckning över alla artiklar 5
 Artiklarna nr 1 - 926 . . . . . 51 - 256

Del 2
 Artiklarna nr 927 - 2068 . . . . . 3 - 256

Del 3
 Artiklarna nr 2069 - 2228 5-46
 Kommentarer till registren 46

Samtliga artiklar har lagts under något av nedanstående ämnesord.

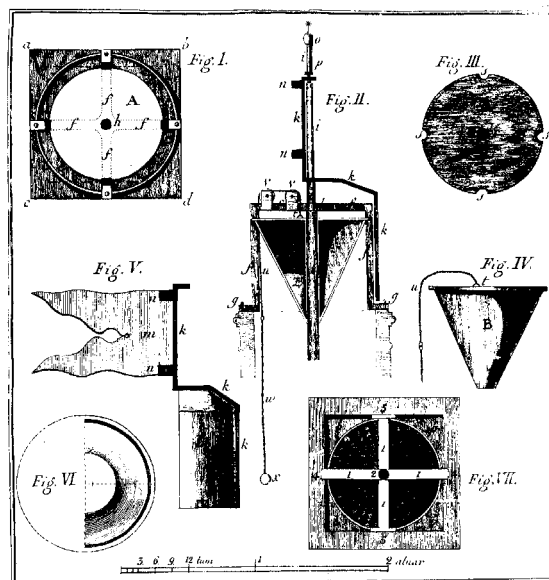
Arbetsmetoder 47	Husdjur 63
Belöningar 50	Hushållning 65
Berömliga gärningar 52	Kungörelser 68
Botemedel 53	Matberedning 71
Byggnation 55	Märkliga händelser 74
Böcker 57	Nyttiga påfund 75
Djur 58	Odling 79
Ekonomi 59	Orter 84
Eld 61	Redskap 88
Folkmängd 62	Växter 91

Förhållandet mellan Patr. Sällskapet och Lantbruksakademien
 Ur Kungl. Maj:ts kungörelse 1811 74
 Tidsbild 1811 - återanvändbara naturtillgångar 90

Övriga register
 Numren efter sökorden hänvisar till aktuella artiklar
 Sakregister 99
 Ortregister 111
 Personregister 119
 Författarregister 124

Månatliga väderrapporter
 Kommentarer 130
 I tabellform . . . . . åren 1784 - 1813 131
 I sammandrag . . . . . åren 1777 - 1783 221

Hushållnings-Journalens författarregister
 för perioden 1776-1789 i faksimil 246
 Förteckning över bilder och texter i faksimil 255

Att avhjälpa inrökning i spisar - N: 1464

Inga större grenar kvarlämnas. De små, som inget duga till hopsamlas i högar och blir gödning så småningom. Ingen svedjning får ske. Vid tjär- och kolbränning väljs träden med omsorg. Den som ingen skog har bör plantera sådan. Ett land utan träd, är som en äng utan blomster, en himmel utan stjärnor

1464 Redskap
Att avhjälpa inrökning i spisar
 Anonym
 1791, mars-april
 AT AFHJELPA INRÖKNING UTI SPISAR
 Orsakerna till att vissa spisar ryker in kan vara, att den understa luften mister sin spänstighet och inte

befordrar rökens utgång. Att den översta luften trycker centralt eller med en virvel. Trots dragrör, som byggts med stora kostnader och besvär kommer man inte tillrätta med problemet. En huva mot bläst och storm, samt en skärm mot solens tryckning och en ventilator kan förbättra tillståndet. Ritningar och beskrivningar av huva, solskärm och ventilator. I Holland har man bundit svinblåsor utefter ett snöre och sänkt i skorstenen. Röken kommer i rörelse, när den tar sig förbi blåsorna och kan inte komma tillbaka, om den kommer över dem.

1465 Matberedning
Rön angående plantering av jordpäron och deras förädling till mjöl
 Eneström, Anders

Anmärkningat angående Väderleken för September.

Om morgonen.		Kl. 2 e. m.	
Dag.	Var. Therm. Wind. Väderf. Var. Therm. Wind. Wäd.	Dag.	Var. Therm. Wind. Wäd.
1.	25, 31. 8 D.	N 2. Str.	25, 38. 13 D.
2.	52. 8.	NW D. Kl.	55. 14.
3.	60. 9.	E. Kl.	63. 17.
4.	60. 10.	E. Kl.	53. 16.
5.	49. 12.	SEW. Mul.	48. 18.
6.	33. 14.	NEW. Str.	33. 19.
7.	04. 16.	EW 3. Nagn.	21. 17.
8.	40. 14.	EW 3. Kl.	43. 21.
9.	54. 14.	WSEW. Mul.	55. 17.
10.	69. 10.	E. Dimp.	73. 19.
11.	77. 10.	E. Kl.	80. 18.
12.	76. 14.	W. Str.	73. 17.
13.	64. 12.	ED. Kl.	65. 18.
14.	60. 11.	E. Dimp.	55. 16.
15.	45. 11.	NW D. Kl.	52. 13.
16.	40. 10.	EW. Nagn.	38. 9.
17.	45. 3.	NW D. Kl.	45. 10.
18.	43. 4.	N. Nagn.	46. 8.
19.	70. 3.	N. Kl.	76. 10.
20.	62. 3.	E. Kl.	51. 11.
21.	10. 8.	N. Nagn.	10. 11.
22.	13. 2.	N. Kl.	16. 8.
23.	25. 1.	E. Kl.	33. 8.
24.	12. 6.	EW 2. Mul.	07. 11.
25.	04. 8.	D. Nagn.	24, 9, 7. 12.
26.	24, 7, 4, 11.	D. Nagn.	46. 14.
27.	58. 7.	EW 2. Mul.	68. 5.
28.	25, 06. 2.	NW W. Mul.	25, 21. 5.
29.	40. 0.	NW. Kl.	51. 3.
30.	54. 1.	WSEW. Kl.	50. 9.

N: d. 3, kl. 6, 9 e. m. Södra Dvarteret den 11, kl. 9, 13 e. m. Kullmåne d. 18, kl. 5, 16 e. m. Södra Dvarteret d. 25, kl. 9, 39 f. m.
 Nederbörden för hela månaden var 0, 673 Dec. Sum.
 Norrffen d. 1, 3, 7, 9, 28 och 29 om aftnarne.
 Frost d. 17, 19, 20, 22, 23, 28 och 30 om morgnarna.

Framställd med bidrag från Kungl. Patriotiska Sällskapet

Del 1 av 3
 Producerad av Upplands-Bro Kulturhistoriska Forskningsinstitut år 2001 i ca 150 exemplar. Originalskrifter från Häbo-Tibble församling, Patriotiska Sällskapet och Lantbruksakademiens bibliotek. Den sammanfattande texten har skrivits av Gudrun Sandén, UKF. Materialet är ursprungligen framtaget för UKF:s databas. Där finns bl.a. möjlighet till fritextsökning på hela materialet. Databasen innehåller för närvarande inte bilder och väderleksrapporter. Bokupplagan innehåller alla större teckningar och ritningar, alla månatliga väderleksuppgifter, samt ett stort antal boksidor i faksimil.
 Datorbearbetning, layout och register av Börje Sandén.

Tryck Upplands-Bro Kulturhistoriska Forskningsinstitut.
 Book on demand på HP ColorLaserJet 8500 DN.
 Papper 100 gr papper Munken Lynx, pappersgrossisten NPA, Spånga.
 Inbindning Almqvist & Wiksell Tryckeri AB.
 Förlag/Copyright Upplands-Bro Kulturhistoriska Forskningsinstitut.
 Målarvägen 19, 197 30 Bro. 08-582 40 515, telesvar/fax 08-582 413 55.
 e-post: ukforsk@algonet.se; hemsida: www.algonet.se/~ukforsk

Morgontidningen 16 juni 1953

3000-årig tatuerare - fynd vid Mäljarstrand

En bronsålderssvensk som tills vidare går under beteckningen Granhammars-mannen, torde så småningom bli välkänd av femtiotalets skolbarn. Tillsvidare är det vetenskapsmännen vid Historiska museet som ömt vårdar sig om de cirka 3000 år gamla skelettdelarna, en huvudskalle och åtskilliga verktyg som tillhör fyndet.

Upptäckten gjordes i förra veckan av docent Wilhelm Holmqvist och dr Bertil Almgren vid grävningar invid godset Granhammar i Västra Ryd vid Mälaren, mellan Enköping och Stockholm. På måndagen fick MT se fyndet, som kommenterades av docent Holmqvist.

- Människoskelettet kan redan nu placeras i bronsåldern, anser docenten. Mycket arbetet återstår förstas innan fyndet är utrett och här inträder en rad hjälpvetenskaper. Pollenanalys av jorden skall göras och skelettet kommer att undersökas med C14-metoden, etc. Det är ett unikt fynd, vi har inget liknande i Sverige.

Granhammarsmannen påträffades vid täckdikning. Fyndet låg en meter under markytan i gammal havsbotten under grundvattensnivån. Platsen invallades för några år sedan och av allt att döma har bronsåldersmannen fått en bråd död. Antingen har han drunknat eller blivit ihjälslagen och kastad i havet.

Skelettet låg inbäddat i blålera, och en stor klump fick följa med till Historiska museet. En mängd blåmusslor fanns i leran. Där låg också ett fårben, troligen mannens matsäck. Samt en del verktyg, bl. a. två prylar av ben, en spjutspets av brons, en mejsel, en syl av brons med bevarat träskafat – troligen har den använts som tatueringssnål.

Bronsålderns svenskar smyckade sig med tatueringar, både män och kvinnor, berättar docent Holmqvist. Mannens elddon fanns också på platsen: en bit svavelkis samt flinta. Även ett bryne av sandsten tillhör samlingen.

Ansiktspartiet är krossat men kalotten är hel och den är nog så intressant – en hög kortskalle samt låg panna. T.o.m. hjärnan är bevarad, hopskrumpnad men otvivelaktigt mannens hjärna, säger upptäckarna.

Att skelettet är så välbevarat kan förmodas vara blålerans förtjänst. Fyndplatsen uppges ha legat 15 à 20 meter under havsytan vid bronsåldersmannens död, vilken som sagt var bråd.

Fornfyndet resulterar i en vetenskaplig avhandling.

Dagens Nyheter 16 juni 1953

Historiska deckare avslöjar 3000- årig mordgåta

Den förmodade stenåldersmannen från Granhammars gods i västra Ryds socken är i själva verket från bronsåldern, har historiska museets experter kommit fram till. Någon gång för 3000 år sedan har han varit ute på en expedition på vad som då var Saltsjön och senare blev Mälaren. Där blev han brutalt överfallen med en yxa, stupade i sjön och drunknade tillsammans med sin hund.

Det var en kraftig man med starka muskler och en kort hög skalle. Hur benen såg ut må vara osagt, eftersom man blott hittat kraniet, armarna och större delen av kroppen, men ej de nedre extremiteterna. En fårbog förde han med sig till matsäck – det bästa, mörgen, hade han redan stoppat i sig – och dessutom en mängd blåmusslor. Dessutom ett par flintor och ett stycke svavelkis att göra upp eld med, en vass syl av brons med träskafat och ett spjut med bronsspets.

Därute på vattnet tycks han ha blivit överfallen och tilldelad ett kraftigt hugg i huvudet, som skar bort vänstra ögonbrynsbågen. Hans fiende har också tillfogat honom en mängd skärsår, så djupa att de tydligt avtecknar sig på kraniet.

Ett helt billigt blålera med ben och verktygsrester har fraktats till Historiska museet för att man skulle kunna rekonstruera detta drama ur det förflutna. Ännu är man inte helt färdig, pollenundersökningarna återstår innan man helt lyckats uppdaga skelettets historia.

Något fynd av det här slaget har vi knappast förut i Sverige. För en jämförelse får man gå till gravfynden i Danmark, och det är ju inte riktigt samma sak – antikvarie Wilhelm Holmqvist och fil. lic. Bertil Almgren är riktigt glada åt det här tillfället att få forska i en gammal kriminalgåta.

Artiklarna har UKF hämtat från ATA - Antikvariskt Topografiskt Arkiv - i Historiska museet. Där kan man för övrigt finna all korrespondens som förekommit mellan Riksantikvarieämbetet och landets olika bygder när det gäller antikvariska frågor.

Du blir medlem i UKF om du sätter in
80:- på vårt pg 27 58 94-4.
Nyhetsbrev 3-4 ggr per år och
Tidskriften Kultur & Historia.

Amatörrarkeologi i Upplands-Bro - Historik

Amatörrarkeologerna i Stockholms län har under många år fått intressanta uppdrag. De erbjuds syssla med sådana objekt, som inte har med exploatering att göra, utan sådana som forskarna av vetenskapligt intresse vill ägna sig åt, men inte kan få anslag till. Fritidsarkeologerna rycker emellertid inte bara in när det saknas pengar för utgrävningar; genom sin lokalkännedom händer det att deras upptäckter skapar ett vetenskapligt intresse för dittills okända objekt.

Amatörerna - eller fritidsarkeologerna - som vänliga professionella arkeologer ibland använder - fick en fastare organisatorisk form i samband med undersökningarna av processionsvägen vid Rösaring 1981-82. De har organiserat sig i Arkeologisektionen inom Stockholms läns hembygdsförbund. Det är många arkeologiska undersökningar som sedan dess genomförts i Upplands-Bro. Undersökningarna har skapat ny kunskap. Men det är bra för allmänhetens hembygds känsla om denna kunskap blir känd utanför den trängre kretsen av specialister. Medialt intresse ger också större möjligheter till sponsorpengar, som är en nödvändighet eftersom arkeologiska undersökningar principiellt skall bekostas av den som vill exploatera en viss mark.

En stor del av Upplands-Brobornas hembygdsintresse torde grunda sig på de många arkeologiska undersökningar som gjorts sedan starten 1981. Det har vi förstått av det stora besökarantal som varit vid såväl pågående undersökningar som vid uppföljande exkursioner till våra många fornminnesplatser. De lokala aktiviteterna kring arkeologin i kommunen ger ett mått på intresset och tillika en fornminnesprofil av vår bygd. Man får en god uppfattning om vad som är arkeologiskt intressant i Upplands-Bro genom att studera de aktiviteter som ägt rum vid sidan av den professionella arkeologins exploateringsgrävningar. Sedan UKF:s tillkomst 1987 har uppföljningar av sådana aktiviteter skett på föreningens initiativ, liksom också nya initiativ till undersökningar.

Undersökningar och verksamheter i Upplands-Bro med arkeologisk inriktning

Vid själva undersökningarna har alltid Länsförbundets arkeologisektion varit inkopplad

Rösaring 1981-82.

Arkeologisk undersökning av processionsvägen.

Riksantikvarieämbetet och amatörrarkeologerna

Lantmäterikartor -1982.

Diabilder i färg av Lantmäterikartor i Stockholm och Gävle

Fornsigtuna 1984-88.

Sex grävperioder i Fornsigtuna under 5 år.

Raä och amatörrarkeologerna.

Almarestäket 1988.

Uppmätning av borgruinen med s.k. totalstation.

UKF och Geodimeter AB på uppdrag av Raä och Laä.

Videofilmning av underjordiskt valv. UKF privat sponsor.

UKF inbjudet som föreläsare vid Raä:s temakonferens om aktuell borgforskning.

Hålvägarna vid Draget 1988.

Uppmätning med totalstationen. UKF och Geodimeter AB.

Hålvägar.

Föredrag, Exkursion till Draget

Hålvägarna vid Flottsund, Björklingeån, Dragby

Almarestäket 1989.

Marinarkeologiska undersökningar.

UKF och LM-DYK. 10 dykningstillfällen.

Ingvar den vittfarne 1990.

Mats G. Larsson.

Birka 1991.

Studiebesök med chartrad båt till Birka.

UKF och David Damell från Raä.

Rösaring 1992.

Undersökning av jordstrålning i anslutning till labyrinten.

UKF och Arne Groth

Det historiska året - 1993.

Föreläsningar och exkursioner till Rösaring, Fornsigtuna,

Almarestäket

Arkeologidagen 1994.

Ryssgraven och Dalkarlsbacken.

Hålvägarna och fornborgen vid Draget. UKF.

Almarestäket. 1994.

Elektronisk kartläggning av vattnen runt biskopsborgen.

Dendrokronologisk datering av funna stockar.

UKF och dykaren Kjell-Ove Mattsson m fl.

Vikingafärden med Aifur 1994

UKF ordnade första rasten vid Almarestäket, Edbergs

föredrag.. stort publikuppbåd

Birka 1995.

Studiebesök med chartrad båt.

Lena Holmquist-Olausson från Arkeologiska

forskningslaboratoriet. UKF.

Hålvägar i Uppland. 1995.

Rundtur med chartrad buss till Draget, Flottsund,

Dragby. UKF.

Föreläsning/exkursion om arkeologi 1995.

Fornborgarna i ny belysning, Michael Olausson

Fornborgar i Upplands-Bro. Michael Olausson

Arkeologidagen 1995.

Rösaring UKF.

Arkeologiska undersökningar i Ryssland. 1996.

Föredrag av Ingmar Jansson Stockholms universitet

UKF.

Arkeo-astronomi. 1996.

Tre föreläsningar av Jens Tellefsen från Tekniska

högskolan. UKF.

Fornborgen vid Draget. 1996.

Två grävperioder. Raä och amatörrarkeologerna.

Fyra guidade visningar.

Arkeologidagen 1996.

Fornsigtuna. UKF

Rösaringsprojektet. 1996.

Specialinventering av fornminnen i Låssa socken. Raå, läns museet och amatörarkeologerna.

Rösaringsprojektet. 1997.

Arkeologiska undersökningar. Kartering, fosfatprover, metallsökare.

Läns museet och Arkeologisektionen.

Rösaring. 1997.

Astronomiska synpunkter på processionsvägen.

Föredrag av professor Curt Roslund från Göteborg.

Kultplatsen i ny belysning. Föredrag av John Kraft. UKF.

Fornborgen vid Draget. 1997.

Arkeologisk underökning.

Raå och amatörarkeologerna. Guidade visningar.

Arkeologidagen 1997.

Kultplatsen/fornborgen vid Draget. UKF.

Rösaringsprojektet, 1998

Fältvandring i grävningssområdet.

Arkeologiska undersökning Sommaren 1998.

- sammanfattning av 3 års undersökningar.

Arkeologidagen 1998.

Almarestäket - ärkebiskopsborgen

- sammanfattning av marin arkeologiska undersökning. UKF.

Exkursion till Ingvarstenen i Håtuna.

Arkeo-astronomi 1998.

Seminarium med Curt Roslund, Göran Hneriksson, Jonathan Lindström

Rösaring - "grand tour" 1999.

Vandring i hela undersökningsområdet - fakta och spekulationer.

UKF - Börje Sandén.

Arkeologidagen 1999.

Assurstenen - Ekhammarsfiguren, kommunens logotype

UKF - Curt Dahlgren, Börje Sandén.

Föreläsningar i arkeologi 1999.

Järnframställning i äldre tid, Lars Löthman.

Fonrtida glas, Lars Henricsson.

Fornsigtuna - "grand tour" 2000.

Vandring i hela området - arkeologi - sagor - teorier.

UKF - Börje Sandén.

Arkeologidagen 2000

Fornsigtuna.

Ståksön - "grand tour" 2001.

Ryssgraven - Dalkarlsbacken - borguinen - Hästpolo

Draget - "grand tour" 2002.

Hålvägar- sjövägar - fornborg - kultplats

Arkeologidagen 2002.

Varför denna mängd av arkeologiska aktiviteter i Upplands-Bro?

Det är ett flertal faktorer som här samverkar. Förutom lokala initiativ från hembygdsföreningarna i kommunen, UKF och Stiftelsen Upplands-Bro Fornforskning är orsaken till de många undersökningarna naturligtvis det faktum att arkeologiskt intressanta objekt finns inom kommunens gränser. Det är här de ligger Rösaring, Fornsigstuna, Almarestäket, Mälardalens största forntida vallanläggning vid Draget och Mellansveriges största hålvägssystem.

Och varför ligger så många fornminnesplatser här?

Mälaren var ända in på medeltiden en del av havet och härifrån utgick de stora vattenvägarna in mot de befolkade områdena. Det som nu kallas Upplands-Bro låg centralt i det dåtida Sverige. Betänk att vår bygd "ligger inklämd" mellan de äldsta större samhällsbildningarna Birka - Sigtuna och Uppsala

Upplands-Bros historia på internet.

När vi startade vår hemsida 1996 hade internetanvändningen inte alls nått den omfattning som nu råder. Redan från början lades den upp så att den förhoppningsvis skulle kunna byggas på hela tiden. Så sker också..

Det väsentliga på hemsidan är faktiskt inte programutbudet - kanske viktigt för dem som regelbundet använder internet för att hålla sig à jour med vad som händer inom kulturlivet. Jag ser som viktigare den möjlighet som den intresserade har att fördjupa sig i vår hembygds historia. Två viktiga ingångar för detta är **Ämnesområden** och **Rapporter**. Med ett rikt utvecklat länksystem mellan artiklarna finner du vägen till många intressanta detaljupplysningar. Det är svårt att beskriva hur det fungerar, det måste upplevas.

Ett annat sätt att komma åt vår historia är att börja med **Sevärdheter i Upplands-Bro**. Därifrån finns naturligtvis länkar till de nyss nämnda avdelningarna Ämnesområden och Rapport, men många andra sökmöjligheter finns också.. Om du exempelvis klickar på **Nyheter - Uppdateringar** finner du filer med faktaupplysningar. Där finns också länken med **Snabbvisning av 93 representativa UKF-sajter**. Om du offrar lite tid på en genomsökning så upptäcker du kanske sådant som du inte trodde att du skulle finna på en förenings hemsida. Vi får god respons från besökare, inte bara i Sverige, som uttrycker sin glädja att finna intressant historia på nätet.

Om du ger dig ut på vår hemsida kanske du upptäcker att länkar har gått sönder. Jag är i så fall tacksam för ett påpekande, så att de kan rättas till. Vi har över 400 filer och alla har en intern länk förutom länkar som visar vägen till andra filer. Det kan vara svårt att kontrollera att allt fungerar. För något halvår sedan blev ett flertal länkar förstörda innan jag upptäckte att den nya versionen av layoutprogrammet skrev om länkarna på ett felaktigt sätt. Hjälp gärna till om det skulle finnas några fel kvar, tack.

1. Styrelsemedlemmar

Styrelsen har under verksamhetsåret haft följande sammansättning med resterande mandat
Ordförande Curt H Dahlgren 2 år; *Kassör/sekr* Börje Sandén 2 år; Bengt Borkeby 0;
Thore Isaksson 1 år; Jan-Christer Strahlert 1 år; Bo Karlberg 3 år; Karl-Erik Mörk 0 år
Sophie Hedin 1 år;
Suppleanter Håkan Norelius 0 år; Revisorer Lennart Danielsson 0 år; Lennart Stigle 0 år
Revisorsuppleanter Marianne Lindberg 0 år; Yvonne Frödin; 0 år

Styrelsen har haft 7 protokollförda sammanträden. Delar av styrelsen har mötts till ett flertal arbetsmöten.

2. Medlemmar

Föreningen har haft 311 medlemmar.
Medlemsavgift 80:-, varav 15:- går till
hembygdsrörelsens läns- och riksförbund.

3. Föreningsverksamhet

Årsmöte hölls 2001-04-18 i vår lokal Forum Assur, Torget 1 i Kungsängen. Efter årsmötet talade ordf. Curt Dahlgren över ämnet Europas genetiska historia. Vid länsförbundets årsmöte i Huddinge deltog Sophie Hedin, Gudrun och Börje Sandén, varvid UKF visade sin metod att framställa böcker. UKF är genom Stockholms läns hembygdsförbund ansluten till Sveriges hembygdsförbund.

Tre nummer av Medlemsinformation/Nyhetsbrev har utgått, innehållande sammanlagt 26 A4-sidor och två nummer av vår skrift Kultur & Historia om 28 A4-sidor varav 8 i färg. De har distribuerats till medlemmar och andra i ca 440 ex varje gång. Samtliga nyhetsbrev ända från starten 1987 finns i pärmar på biblioteken i Bro och Kungsängen. En uppdaterad 16-sidig folder i A5-format sammanfattar UKF:s såväl inre som yttre verksamhet åren 1987-2001. I en kortfattad 4-vikt folder sammanfattas UKF:s verksamhet. Ett vikblad med upplysningar om vår tryckmetod uppdaterar vi också regelbundet. Dessa folder delas ut till medlemmar och andra vid möten av olika slag. Många används som information om UKF vid utställningar, seminarier, korrespondens och möten med organisationer och personer utanför UKF.

Forskarakademin har fortsatt sin verksamhet under Bengt Borkebys ledning, dels i form av två studiecirklar för nybörjare i släktforskning/arkivforskning, dels som en träff omkring namnforskning.

Årets programverksamhet har genomförts enligt sammanställningen längre fram i verksamhetsberättelsen.

Underavdelningen Book on Demand framställer böcker åt privatpersoner och föreningar enligt vår egen metod. Bengt Borkeby har det operativa ansvaret för denna verksamhet. UKF:s interna bokproduktion handhas av Börje Sandén.

UKF har under året bytt lokal till företagshuset Skolvägen 33, Kungsängen. Den används för

bokframställning, styrelsemöten och vissa offentliga möten. Större publika möten växlar mellan Dagcentralen i Bro och Villa Skoga i Kungsängens centrum.

4. Ekonomi - sammanfattning

Anslag från Vuxenskolan 2655:- Inga kommunala bidrag har utgått under året. Inkomster vid externa guidningar och föredrag 18150:-, interna aktiviteter, föreläsningar/kulturkaféer 1890:-, 313 medlemsavgifter har inbringat 25140:- för år 2001 och 64 medlemsavgifter för år 2002 har gett 5140:-. Inkomster från försäljning av UKF:s egna tryckalster 64295:-. Intäkter från extern produktion 315654:-.

Viktigare utgifter: hyra 55437:-, bokproduktion intern 72444:-, extern 230908:- Dator: hård- och mjukvara 15397:-, Telefoner, internet, brev- och bokporton 21704:- Medlemskap i SHF och andra föreningar 9856:-. Litteratur 5217:- Avskrivningar 18182:- Se också sammanställning av bokföringen för år 2001. Resultaträkningen visar underskott på 22725:-, inkluderande redan betald produktionskostnad för Hushållningsjournalen. Balansräkningen visar 142978:- i eget kapital.

Vid årets utgång fanns 52 515:- i kassa och på konton.

5. Projekt

Hushållningsjournalerna 1776-1813

Består av 3 band i 154 ex. Totalt lämnades till bokbinderiet 500 band. Sidantal 768, illustrationer och faksimil 616. Kronologiskt register omfattande 2228 artiklar, även uppdelat i 20 ämnesområden. Ca 1900 sökord ger över 9000 hänvisningar.

Svenngård ska samlingen

Projektet med registrering och skriftlig sammanfattning av innehållet i 25 pärmar med uppgifter om gårdar i Kungsängen och Västra Ryd samt vissa häradsrättsprotokoll har nu slutförts av Gudrun Sandén. Samtliga bearbetade texter finns tillgängliga i UKF:s databaser och pärmar med papperskopior. Innehållsförteckningar och försättsblad är införda i Svenngårds originalpärmar.

Låssa kyrkas arkiv med kungörelser och skrivelser
Sammanfattningar av handlingar från början av 1800-talet gjorda av Gudrun Sandén, 352 A-4 sidor.

Dalfolkets arbetsvandringar.

Genom Börje Sandén har UKF engagerat sig i projektet från entusiaster i Dalarna att återuppliva dalfolkets arbetsvandringar genom århundradena. Det första uttrycket härför var den marsch som gjordes 1999 i samarbete med Dalregementet vid dess demonstration för att få behålla sitt regemente i Falun, då Börje rekognoserade vandringsvägen genom Upplands-Bro.

År 2001 genomfördes den andra civila marschen med övernattnig på hembygdsgården Klint och kyrkans församlingshem intill. Vård för detta var Bro hembygdsgörning. UKF bidrog med snitslad vägmarkering och en uppdaterad kulturhistorisk skrift med detaljerade kartor över vägsträckan från Grans gård i Bålsta till Stäket Information till 40-talet vandrare lämnades av Börje på olika platser längs vägen. Eleverna vid Bergaskolan i Kungsängen fick information av Börje och några klasser följde vandrarna ett stycke på vägen mot Stäket. Nästa "stormarsch" planeras till 2003 vid 260-årsminnet av Dalupproret 1743.

Rösaring - ett arkeologiskt forskningsprojekt

Avsaknad av ekonomiska anslag omintetgjorde fortsatta arkeologiska undersökningar detta år. Sedan 1996 har Peter Bratt vid länsmuseet stått som projektledare för ett flerårigt forskningsprojekt som syftar till att ge en samlad bild av hela Rösaringsområdet. Området är föremål för stort intresse från den europeiska föreningen för kulturell astronomi. I samband med en kongress i Stockholm besöktes Rösaring av den internationella forskningsgruppen.

6. UKF:s metod för bokframställning

Även år 2001 var UKF inbjudet att visa sin teknik för bokframställning i mässhallarna i Sollentuna i Hewlett och Packards monter. Metoden har fått god spridning inom hembygdsvandringen. Sedan starten 1998 till och med 2001 har 19 volymer/böcker med hårda pärmar framställt åt ideella föreningar, privatpersoner och åt oss själva, inkl. en forskningsrapport i bokform om Riksantikvarieämbetets utgrävningar på Birka. UKF on Demand under ledning av Bengt Borkeby har stått för merparten.

7. Samarbete med andra organisationer

UKF deltar i en samrådsgrupp kring kulturfrågor med deltagare de tre hembygdsgörningarna i kommunen, Kulturbojen, Stiftelsen Upplands-Bro Fornforskning och Stiftelsen Tärnsund.

UKF är medlem i Stockholms läns hembygdsvandring och därmed också i Sveriges Hembygdsvandring liksom arkeologisektionen inom Stockholms läns hembygdsvandring, i vilken Börje Sandén är styrelseledamot. I arkeologiärenden har vi nära kontakt med länsmuseet och riksantikvarieämbetet. UKF är också medlem i Upplands Fornminnesförening, Arkeologisektionen inom Nordiska förbundet för hembygdsvandring och lokalkultur, samt Jan

Fridegårdsällskapet. UKF är också medlem i ett antal föreningar som ger ut årsskrifter. De redovisar under punkt 14.

8. Kultur & Historia

Mot bakgrunden av vikande deltagarantal vid traditionella föredrag beslöt styrelsen att satsa på utökad skriftlig information om de ämnesområden vi sysselsätter oss med. Två nummer i formatet A4 har bilagts våra ordinarie nyhetsbrev. Upplagan är ca 450. Fyra sidor i färg i varje nummer.

9. Hemsida på Internet

Våra internetsidor har utökats väsentligt sedan starten 1996. Här finns främst information om Upplands-Bros historia. Men naturligtvis har vi också aktuella upplysningar om våra aktiviteter.

10. Stäksön - grand tour

Årets vårexkursion gällde Stäksön. Ett 60-tal deltagare infann sig vid Ryssgraven. Därefter vandring i Dalkarlsbackarna, kommunikationshistoria vid Stäket, besök vid resterna av ärkebiskopsborgen. Dagen avslutades med en uppvisningsmatch i hästpolo vid Almarestäkets herrgård.

11. Book on demand.

UKF:s målsättning med att göra böcker var att publicera resultat av forskning i form av trådbundna böcker med hårda pärmar. Eftersom hembygdsvandringen rör sig med relativt liten kassa måste tekniken tillåta små serier. Om man vänder sig till ett konventionellt tryckeri är i regel den minsta upplagan 1000 exemplar.

Tekniken utvecklades tillsammans med Barresjöes Bokbinderi i Nacka. Företaget har nu upphört och när Fälth & Hässler i Farsta flyttade den aktuella verksamheten till Värnamo anlitar vi nu Almquist & Wiksells tryckeri för inbindning av våra böcker.

Samarbetet med datorföretaget Hewlett Packard har vidareutvecklats under året på flera sätt, bl a har Börje Sandén för Bro hembygdsvandringens räkning gjort drygt 300 ex av Boken om Bro (stations-samhället). Den är mycket rikt illustrerad med fotografier, totalt över 300 med 111 foton i färg utspridda över hela boken. Boken är ett led i vårt projekt att använda av vanliga kontorslaserskrivare för bokproduktion.

Utöver produktion av egna böcker har UKF hjälpt utomstående föreningar och privatpersoner att producera böcker och en del andra tryckalster. Under år 2001 har 9 böcker och ett antal enklare häften färdigställts och några är under framställning. Vi får många förfrågningar om hjälp.

Tredje tryckningen av John Krafts *Hednagudar och hövdingadömen i det gamla Skandinavien* har gjorts. Boken är UKF:s egen produktion. Vi kan

konstatera att de böcker vi gjort åt andra oftast inte hade blivit verklighet utan den teknik som UKF förfogar över.

12. UKF:s publika aktiviteter 2001

Föredrag: Föremål berättar - Jörgen Martinsson. berättar om publikens gamla prylar. I samarbete med Bro hembygdsförening.

- Europas genetiska historia. Curt Dahlgren
- Tidiga spår av Sveariket. Förf. John Kraft redogör för sin nya bok.

- Vad gör UKF? Visning av verksamheten i vår nya lokal Skolvägen 33, Kungsängen.

Exkursioner: Stäksön - "grand tour" med Börje Sandén

- Hur Rövärgrottan blev Fridegårdsgrottan. Börje Sandén

Studiebesök: Armémuseum. Guide museichefen Johan Engström.

13. Uppdragsverksamhet

Föredrag: Piperska muren, Håbo-Tibble kyrka, Hushållningsskillet, Scouter från Håbo, Stockholms-Näs hembygdsförening, Arbetsgruppen Långhundraleden, Sigtuna hembygdsförening, Privat sällskap på Gällöfsta, HSB med lokalhistoria, Bro båtklubb med inriktning på Mälärhistoria, PRO i Bro.

Radioprogram: tre program i Utbildningsradion, (samt repris)

Lektioner i skolor: Bergaskolan 2 lektioner,

Rundturer i Upplands-Bro: Arbetsenhet vid Svea livgarde, Kyrklig syförening från Järfälla, Socialförvaltningen, Bildningsförvaltningen,

Guidningar på plats: Vandring med spanska gymnasister i Kungsängen, Vandring i Kungsängen med herrklubb, rundtur med Utbildningsradion för radioprogram, Futurumskolan i Bålsta vid Rösaring, Rundvandring i Bro med hembygdsföreningen, Vandring med Rotary, Dalmarschen Övergran-Stäket, KTH vid Rösaring, InterIT vid Rösaring, Internationell projektgrupp vid Rösaring, Privat grupp vid Rösaring, Ångfartygets kulturresa Ryssgraven-Dalkarlsbacken-Stäket. Skoklosters villaförening vid Rösaring.

Dessutom ett ökat antal konsultationer från såväl grupper som enskilda elever vid kommunens högstudier och gymnasium, länsmuseum, universiteten i Stockholm

och Uppsala samt privatpersoner

14. Tidskrifter och årsböcker

För att UKF skall kunna verka framgångsrikt måste kontakter upprätthållas med ett stort antal föreningar och institutioner, som utger tidskrifter och böcker inom det vida fält som UKF vill bevaka:

Tidskrifter: Populär Arkeologi, Populär Historia, Historisk Tidskrift, Fornvännen, Scandia (Lund), Folkets historia, Bebyggelsehistorisk tidskrift, Tidevarv (Raä), Rig (etnologi), Caerdroia (labyrint-tidskrift), Bygd och Natur (SHF), Ymer (geografi), Forskning och framsteg, Mikrodatorn, Internetworld

Historiska klubbar och antikvariat: Clio, Atheneum, Bokantikvaria, Redins antikvariat. Lindberg & Persson antikvariat

Föreningar med årsskrifter: Hembygdsförbundet, Upplands Fornminnesförening, Pro Memoria (Riksarkivet), Sigtuna museum, Stockholms läns museum, Viking Network, Arkeologisektionen inom hembygdsförbundet, Arkeologisektionen inom Nordiska förbundet för hembygdsvård och lokalkultur, Ortnamnssällskapet i Uppsala, Karolinska förbundet, Swebug (databaser), DTP-föreningen.(boktryck och digitala medier)

15. Övrigt

Radio Uppland, Stig Unge vid Utbildningsradion, har med Börje Sandén gjort tre program med utgångspunkt från fyra platser i kommunen. Tema den parlamentariska utvecklingen och den representativa demokratis framväxt.

UKF:s verksamhet annonseras regelbundet i kommunens evenemangskalender i Lokaltidningen Mitt i Upplands-Bro. Affischer sätts upp i Bro och Kungsängen.

Börje Sandén
sekr.

Bengt Borkeby
v. ordf.

Häradskartorna från 1860 finns nu i nya kopior att köpa på biblioteken i Bro och Kungsängen. Bro och Håbo härader var de första som kartlades enligt det mönster som fortsatte för landet i övrigt fram till ca 1930. Bro före järnvägens tillkomst. Färg. 100:- st. Beskrivn. Bro härad 30:-

Upplysningar om UKF:s verksamhet

Börje Sandén, Målarvägen 19, 197 30 Bro
08-582 40 515; fax 08-582 413 55 E-post: ukforsk@algonet.se

Internetadress: www.algonet.se/~ukforsk

Book on Demand och Forskarakademien

Bengt Borkeby, 08-581 656 59; 0704-39 16 02, Hjortronv. 109, 196 35, Kungsängen Medlemsavgiften 80:- sätts in på pg 27 58 94-4

Börje Sandén